

ROLA I ZNACZENIE KSIĄŻEK
ORAZ ICH WPŁYW NA
ROZWÓJ DZIECKA

Kontakt z książką to niezwykle ważny czynnik wspierający prawidłowy rozwój dziecka. Dlaczego już od najmłodszych lat dziecko powinno mieć kontakt z książką i literaturą?

Już od najmłodszych lat książka powinna istnieć w sferze najbliższego otoczenia dziecka.

Książka powinna kształtować wychowawczo oraz intelektualnie. Jednocześnie musi być źródłem ogólnej wiedzy o świecie, ludziach i relacjach, jakie zachodzą pomiędzy nimi. Książka dostarcza także rozrywkę, emocje, poszerza zainteresowania oraz zaspokaja ciekawość. To bardzo ważne, aby właśnie w taki sposób wprowadzać dziecko w świat wartości estetycznych, poznawczych, emocjonalnych, społecznych, kulturowych itp.

ASPEKT POZNAWCZY

DOSTARCZANIE
INFORMACJI O ŚWIECIE
ORAZ SYSTEMATYZACJA
WIEDZY.

Taką rolę pełnią nie tylko
książki edukacyjne, lecz
także literatura piękna.
Poznawczy aspekt
dostarcza wzorców, także
emocjonalnych.

ASPEKT EMOCJONALNY

Aspekt ten umożliwia głównie rozpoznawanie własnych emocji i podporządkowanie ich pod odpowiednie kategorie. W książkach poruszane są tematy trudne, wymagające refleksji (np. tematyka adopcyjna, wojna, rozwód rodziców). Odpowiednie przykłady zawarte w literaturze wpływają na zrozumienie własnych uczuć, jednocześnie kształtują samokontrolę czytelniczą.

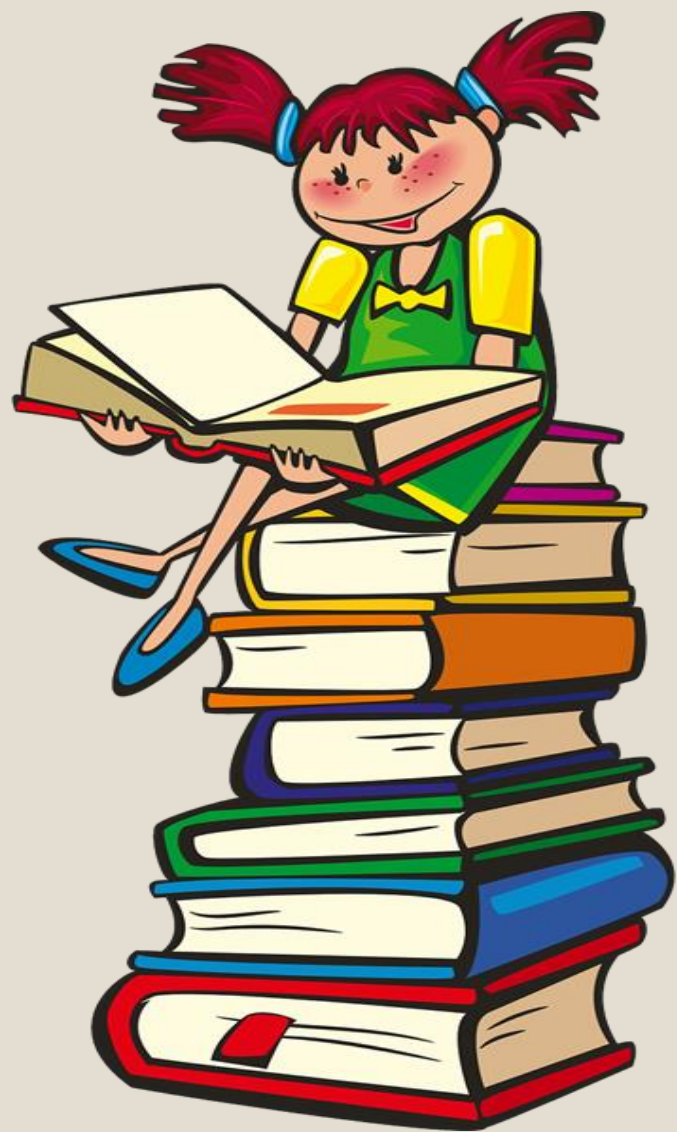
ASPEKT SPOŁECZNY

W dziełach ukazywany jest kalejdoskop ludzkich postaw, charakterów i relacji. Uwypuklone zostają role społeczne i sposoby ich realizacji. Dzięki temu można oswoić się z trudną sytuacją. Poprzez takie działanie, jak np. wspólne czytanie doprowadza się do dyskusji m.in. poprzez analizowanie postępowania bohaterów i wskazywanie ich wzorców społecznych.

ASPEKT KULTUROWY

Poprzez kontakt z książką istnieje nieograniczony dostęp do dziedzictwa kulturowego. Dotyczy to zarówno znajomości kultur krajów, jak i regionów oraz grup społecznych. W ten sposób tworzy się uniwersum kulturowe oraz tworzy się „pomost” pomiędzy pokoleniami.

ASPEKT WYCHOWAWCZY

Ciekawostką jest to, że książki dydaktyczne XIX-wiecznych autorów szerzyły treści edukacyjne za pomocą takich środków, jak kara, groźba, uwypuklanie nieszczęść i tragicznych wypadków (np. „Złota różdżka, czyli bajki dla niegrzecznych dzieci” H. Hoffmana). Wiele zastrzeżeń w rozwoju utworów o charakterze wychowawczym posiada Maria Konopnicka, która odgraniczyła się od nurtu gróźb, kar oraz moralizatorstwa. W jej dziełach dominujący jest kontakt z naturą, współczucie oraz dążenie do wzruszeń estetycznych.

Wychowawcza rola książek to nie tylko kształtowanie właściwych postaw, lecz także przekazywanie idei i wartości uczulających na krzywdę innych oraz naukę bohaterstwa.

W swojej książce *"Bajko-terapia. O lękach dzieci i nowej metodzie terapii,, A. Baluch* zadała pytanie: czy książka może leczyć? Z racji tego, że książki w istotny sposób wpływają na rozwój osobowości, rekompensowanie niedostatków, utrzymywanie równowagi pomiędzy rzeczywistością a emocjami, pojawiła się potrzeba stworzenia metody, dzięki której będzie można pozbyć się lęków. Źródeł tak zwanej biblioterapii można szukać już w czasach starożytnych. Starożytnej Bibliotece Aleksandryjskiej przyświecała idea wyrażona napisem: *"Lekarstwo na umysł"*.

Osoba poddana biblioterapii szuka nowych sposobów na realizację własnej osobowości. Kontakt z lekturą obejmuje stymulację rozwoju osobowości dzięki nauce radzenia sobie z przeciwnościami. Odkrywcą baśni jako czynnika nadającego się do przeprowadzenia terapii jest Bruno Bettelheim. Opowieści oddziałują w sferze odkrytej lub w formie zawoalowanej przenikającej bezpośrednio do świadomości. Warto podkreślić, że dziecko odbiera tylko te treści, do których dojrzało. Niezwykle ważne jest to, że opowieść literacka umożliwia wyrażanie uczuć, odblokowanie emocji, może doprowadzić nawet do swoistego katharsis. Psychoanalicy odkryli, że ulubione baśnie wyrażają trudności dziecka. Nieuświadomione problemy dziecka analizuje się również przez wybór ulubionego bohatera. Rola książek w znaczeniu psychoterapeutycznym uświadamia lęki, wskazuje ich genezę, a także wskazuje nowe wzorce postępowania. Należy wyróżnić jeszcze bajki relaksacyjne, które posługują się przede wszystkim wizualizacją (ich celem jest sprowokowanie takich odczuć, jak odprężenie oraz uspokojenie) oraz bajki psychoedukacyjne (zadaniem bajek psychoedukacyjnych jest zmiana zachowań dziecka; zachodzi tutaj mechanizm analogii, np. w utworze dziecko odnajdzie podobny problem do tego, z którym styka się w rzeczywistości).

Początkowo literatura dla dzieci nie brała pod uwagę funkcji zabawy i przyjemności. Obrazki w tekstach dla dzieci zaczęły pojawiać się prawdopodobnie w XV i XVI wieku. Książki te miały charakter religijny. Główną rolę odgrywało moralizatorstwo i cele edukacyjne. Z czasem zaczęły pojawiać się niedostrzegane dotąd intencje literatury, do których można zaliczyć: rozrywkę, podejmowanie tematów baśniowych, związanych z wierzeniami ludowymi. W drugiej połowie XIX wieku upowszechniły się bogato ilustrowane książki dla dzieci.

W kształtowaniu się historii książek dla dzieci szczególną rolę odegrały tak zwane książki – zabawki. Pierwsze książki zabawki zaczęły pojawiać się w Wielkiej Brytanii od połowy XVIII wieku (*harlequinades, toilette books, doll books*). W XIX wieku nastąpił złoty wiek dla tego typu edycji. Właśnie wtedy rozwinęła się "*pop-ups*", czyli książki z ilustracjami wyskakującymi z płaszczyzny strony. Sztuka ta była możliwa dzięki rewolucji przemysłowej – chromolitografii oraz dzięki wzrostowi zainteresowania tego typu pozycjami przez dzieci należące do klasy średniej. Pierwszy złoty wiek w dziejach książki zabawki łączony jest z Niemcami i firmą Ernesta Nistera oraz Lotharem Meggendorfem i kończy się na wybuchu I wojny światowej. Drugi złoty wiek dla książki zabawki rozpoczął się w latach pięćdziesiątych XX wieku. Związany był z działalnością inżyniera papieru Czecha – Wojtecha Kubiasty. Powstały książki rozkładanki "*pop-ups*" z ilustracjami otwierającymi się zaraz po przerwaniu strony. Rynek książek rozkładanych eksplodował w latach osiemdziesiątych i dziewięćdziesiątych XX wieku.

Nowoczesne gatunki książki korespondują ze sztuką, która wprowadza do świata znaku i symbolu. Współcześnie możemy spotkać się z następującymi zabiegami plastycznymi:

1. Malowanki – przeznaczonych dla najmłodszych, rytmiczne, melodyjne z wyodrębnionym folklorem oraz poczuciem harmonii.
2. Dla nieco starszych dzieci przeznaczone są książki z ilustracjami harmonijnie korelującymi z tekstem: tyle obrazka, ile słów.
3. Książeczka barwna – dwujęzyczny przykład, gdzie kolory wskazują na rodzaj emocji. Słowa ograniczają się do szczegółów.
4. Użycie techniki kolażu – niejednorodne środki wyrazu (np. kreska i zdjęcie).
5. Wydrapanka – techniką jest linoryt.
6. Somnabuliczne sceny o charakterze niewyraźnym i niesamowitym.
7. Ilustracja konturowa – czarny rysunek mówiący o losach bohaterów.
8. Reprodukcyjne obrazów i grafik.

Książka ilustrowana a książka obrazkowa:

Właściwe relacje dziecka z książką są możliwe dzięki połączeniu sztuk: plastyki, literatury, obrazu i słowa. Dzięki ilustracji dziecko poznaje świat i pobudza indywidualne zainteresowania. Obrazek to przede wszystkim kompozycja plastyczna, stanowiąca odrębną całość. Ilustracja zaś stanowi kompozycję związaną formalnie z tekstem. Obrazek sam w sobie powinien być zrozumiały dla dziecka. Natomiast ilustracja jest kompatybilna z tekstem, można odczytać jej znaczenie po lekturze.

CECHY KSIĄŻKI OBRAZKOWEJ

- Fabuła oparta jest na obrazie.
- Każda z kart książki jest odrębną częścią historii opowiedanej przez autora.
- Dobra książka obrazkowa potrafi skupić uwagę dziecka aktywizując logiczne myślenie – czyli aktywne słuchanie.
- Książka obrazkowa to pozycja szczególnie ważna dla dziecka, które jeszcze nie potrafi czytać.

E-BOOKI, KSIĄŻKI TRANSMEDIALNE

Poruszając kwestię nowoczesności wynikającej z postępu technologicznego, nie możemy zapomnieć o e-bookach, które dzisiaj wydają się być już nieco przestarzałe. Dzisiejsza rola e-booków opiera się głównie na ułatwionych możliwościach odszukiwania informacji w tekście.

W świecie książek dla dzieci i młodzieży pojawiła się książka konwergencyjna, która bazuje na transmedialności. Punktem wyjścia stanowi książka papierowa. Rozwinięciem zaś inne formy: przekaz internetowy, audio czy wideo. Warto podkreślić, że transmedialność została przetransportowana do książek także za pomocą stron internetowych dedykowanych poszczególnym utworom literackim. Interaktywność książki to także dodatkowe aplikacje na nowoczesne urządzenia mobilne. W ten sposób rola dzieła została wzbogacona o bodźce umożliwiające silniejsze przeżywanie fabuły. Publikacje transmedialne zyskały miano t- booków.

WAŻNE KWESTIE:

- Książka dla dziecka jest medium przemawiającym, komunikującym, całościowo: formą i treścią literacką łącznie. W początkowym etapie kontaktu dziecka z książką istnieje pośrednik, czyli osoba wprowadzająca w arkana czytelnictwa.
- Współczesna literatura nie stoi dzisiaj już przed dylematem: dydaktyzm czy artyzm.
- Refleksja krytyczna nie może zapomnieć o funkcji ludycznej, czyli takiej, której źródło tkwi w zabawie. Młody czytelnik potrzebuje w większym stopniu niż dorosły literatury opartej na dzianiu się, akcji, na porywających, humorystycznych niekiedy zdarzeniach.
- Kontakt z książką to niezwykle ważny czynnik wspierający prawidłowy rozwój dziecka. Wzmacnia takie procesy rozwojowe, jak: spostrzeganie, wyobrażenia, rozwój pamięci, uwagi, logicznego myślenia itp.
- Literatura dla dzieci funkcjonuje również w kontekście terapeutycznym!

WSPÓŁCZEŚNI AUTORZY GODNI POLECENIA:

- Iwona Chmielewska,
- Seria książek Elizy Piotrowskiej o Tupciu Chrupciu,
- Eric Carle,
- Małgorzata Strzałkowska,
- Herve Tullet,
- Jo Witek,
- David McKee,
- Wojciech Mikołuszko,
- Asa Lind.

ZACHĘCAMY RÓWNIEŻ DO SAMODZIELNYCH POSZUKIWAŃ I DZIELENIA SIĘ Z NAMI
KSIĄŻKOWYMI PEREŁKAMI! 😊